NOWA KODYFIKACJA PRAWA KARNEGO. Tom XXXVII
AUWr No 3709 Wrocław 2015

Kara łączna po nowelizacji — rozważania na tle przepisów rozdziału IX Kodeksu karnego

MAGDALENA NIEWIADOMSKA-KRAWCZYK

Katedra Prawa Karnego Międzynarodowego
Uniwersytetu Łódzkiego

I

Nowelizacja Kodeksu karnego dokonana ustawą z dnia 20 lutego 2015 r.[1] odnosząca się do środków prawnokarnej reakcji na przestępstwo, objęła swym zakresem również regulacje dotyczące kary łącznej, zamieszczone w rozdziale IX k.k. zatytułowanym: Zbieg przestępstw oraz łączenie kar i środków karnych. Większość autorów, komentując uchwalone zmiany[2], zgodnie stwierdziło, że w wypadku kary łącznej wprowadzone rozwiązania są nader istotne[3], a nawet rewolucyjne[4].

[1] Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy — Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 20 marca 2015 r., poz. 369) weszła w życie dnia 1 lipca 2015 r.

[2] Zob. T. Szymanowski, *Nowelizacja kodeksu karnego w 2015 r.*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego", nr 87, Warszawa 2015, s. 5.

[3] J. Majewski, *Kodeks karny. Komentarz do zmian 2015. Praktyczne komentarze LEX*, Warszawa 2015, s. 290; M. Bielski, *Przesłanki wymiaru kary łącznej orzekanej w trybach wyroku skazującego i wyroku łącznego na tle nowego modelu kary łącznej*, „Palestra" 2015, nr 7–8, s. 86.

[4] M. Gałązka [w:] *Kodeks karny. Komentarz 2015*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Legalis on-line (dostęp: wrzesień 2015).

© for this edition by CNS

Skoro tak, to rodzi się pytanie, czy ów radykalizm jest uzasadniony i czy znajdzie odzwierciedlenie w praktyce wymiaru kary łącznej. Odpowiedź na to pytanie nie będzie możliwa bez wcześniejszej prezentacji nowych rozwiązań.

II

Przede wszystkim zmianą merytoryczną objęto treść art. 85 k.k. w zakresie zarówno przesłanek, jak i podstaw orzekania kary łącznej. Przypomnieć należy, że przed 1 lipca 2015 r. kara łączna stanowiła konsekwencję tzw. realnego zbiegu przestępstw i można było ją orzec, gdy spełnione były łącznie następujące przesłanki:

1. sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw,
2. przestępstwa te zostały popełnione w pewnym okresie, tj. zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny za którekolwiek z tych przestępstw,
3. za przestępstwa te zostały sprawcy wymierzone przez sąd kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu[5].

Kara łączna była zatem efektem oceny działalności przestępczej sprawcy w pewnym okresie, tj. od momentu popełnienia pierwszego z przestępstw do chwili wydania pierwszego, chociażby nieprawomocnego, wyroku za którekolwiek z przestępstw pozostających w zbiegu[6]. W zależności od tego, czy sprawca sądzony był za wszystkie zbiegające się przestępstwa w jednym postępowaniu, czy też w osobnych procesach, kara łączna orzekana była w wyroku skazującym (w następstwie orzeczonych kar jednostkowych tego samego rodzaju bądź innych połączalnych), albo w tzw. wyroku łącznym (osobnym wyroku, łączącym kary za

[5] Art. 85 k.k. przed zmianą: „Jeżeli sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw zanim zapadł wyrok, chociażby nieprawomocny, co do któregokolwiek z tych przestępstw i wymierzono za nie kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu, sąd orzeka karę łączną, biorąc za podstawę kary z osobna wymierzone za zbiegające się przestępstwa".

[6] W zakresie pojęcia realnego zbiegu przestępstw zob. np. J. Giezek, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 560; P. Kozłowska-Kalisz, *Komentarz do art. 85 kodeksu karnego*, stan prawny na dzień 1.09.2014, LEX on-line.

© for this edition by CNS

zbiegające się przestępstwa, wydane w wyrokach kończących poszczególne postępowania karne).

Rewolucyjność dokonanej zmiany polega na rezygnacji przez ustawodawcę z przesłanki ograniczającej możliwość łączenia kar jednostkowych w karę łączną, tj. cezury czasowej w postaci pierwszego, chociażby nieprawomocnego, wyroku za którekolwiek z tworzących zbieg przestępstw[7].

Obecny art. 85 § 1 k.k. wprowadza następujące przesłanki wymiaru kary łącznej:

1. sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw,

2. za te przestępstwa wymierzono sprawcy kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu[8].

Analiza treści tego przepisu nie pozostawia wątpliwości, że aktualnie ustawodawca znacznie zliberalizował pierwszą z przesłanek[9]. Do wymiaru kary łącznej wystarczy bowiem popełnienie przez tego samego sprawcę więcej niż jednego przestępstwa, niezależnie od układu czasowego, jak również od tego, czy poszczególne przestępstwa zostały przedzielone wyrokiem skazującym za którekolwiek z nich. Nieważne zatem, czy sprawca będzie sądzony za zbiegające się przestępstwa w jednym czy też kilku postępowaniach, sąd orzekając w przedmiocie kary łącznej[10], nie będzie zobligowany do badania, czy pomiędzy przestępstwami zapadł wyrok skazujący, gdyż dla wymiaru kary łącznej nie będzie to miało znaczenia. Ważne tylko, aby za przestępstwa te wymierzono kary tego samego rodzaju, ewentualnie inne, ale połączalne w świetle przepisów rozdziału IX k.k.

Omawiana zmiana spotkała się z różną reakcją w doktrynie. Niektórzy autorzy, komentując nowe przepisy, wprost twierdzą, iż wprowadzając tę zmianę ustawodawca „zrezygnował ze zbiegu przestępstw", a „re-

---

[7] Zob. J. Majewski, *op. cit.*, s. 293.

[8] Art. 85 § 1 k.k. w aktualnym brzmieniu: „Jeżeli sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw i wymierzono za nie kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu, sąd orzeka karę łączną".

[9] Tak J. Majewski, *op. cit.*, s. 292.

[10] W zakresie form orzekania kary łącznej zob. art. 568a § 1 k.p.k. na ten temat też M. Bielski, *op. cit.*, s. 86.

© for this edition by CNS

alny zbieg przestępstw przestał być przesłanką orzekania kary łącznej"[11]. Według innych autorów nowelizacja oderwała karę łączną od realnego zbiegu przestępstw, rozumianego jako popełnienie przez tego samego sprawcę co najmniej dwóch przestępstw, zanim zapadł pierwszy, chociażby nieprawomocny, wyrok za którekolwiek z nich[12].

Inna jeszcze interpretacja omawianego przepisu oparta jest na założeniu, że realny zbieg przestępstw nadal jest przesłanką orzekania kary łącznej, gdyż o zbiegu możemy mówić wówczas, gdy ten sam sprawca popełnia więcej niż jedno przestępstwo, a z taką sytuacją mamy do czynienia na gruncie przepisu art. 85 § 1 k.k.[13] Nie ma przy tym znaczenia, w jakim układzie czasowym popełnione zostały owe przestępstwa. Zasadność trzeciego stanowiska potwierdzać może fakt posługiwania się przez ustawodawcę w dalszych przepisach rozdziału IX k.k. pojęciem „zbiegających się przestępstw" (np. art. 87 i art. 89 k.k.).

Wobec tego stwierdzić należy, że rzeczywiście obecny kształt przesłanek orzekania kary łącznej zrywa z dotychczasowym rozumieniem realnego zbiegu przestępstw, ugruntowanym w doktrynie prawa karnego przez kolejne kodeksy karne[14], którego definicję wywieść można było z treści art. 85 k.k. sprzed nowelizacji. Jednocześnie jednak nie ma powodów, aby twierdzić, że obowiązująca regulacja zrywa ze zbiegiem przestępstw. W tej sytuacji przyjąć trzeba, że zbieg przestępstw, rozumiany jako fakt popełnienia przez sprawcę co najmniej dwóch przestępstw, nadal jest jedną z przesłanek orzekania kary łącznej, co wynika przecież wprost z treści art. 85 § 1 k.k.

Bardziej interesujący wydaje się powód tak znaczącej zmiany. Z uzasadnienia projektu ustawy nowelizującej wynika, że „zamiarem ustawodawcy było zasadnicze uproszczenie przesłanek materialnoprawnych i ograniczenie obowiązków procesowych sądu przy wymierzaniu kary łącznej", gdyż „dotychczasowa praktyka orzecznicza Sądu Najwyż-

---

[11] M. Gałązka, *op. cit.*

[12] P. Kozłowska-Kalisz [w:] *Kodeks karny. Komentarz. Praktyczne Komentarze*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2015, s. 255.

[13] S. Żółtek [w:] M. Królikowski, R. Zawłocki, *Kodeks karny. Część ogólna*, t. 2. *Komentarz do art. 85 kk*, 2015, Legalis on-line (dostęp: wrzesień 2015).

[14] Por. art. 66 k.k. z 1969 r. (Dz.U. Nr 13, poz. 94 ze zm.) oraz art. 85 k.k. z 1997 r. (Dz.U. Nr 128, poz. 840 ze zm.).

© for this edition by CNS

szego wskazuje na poważne trudności sądów z określaniem podstaw do wymiaru kary łącznej”[15]. Prawdą jest, że zwrot „zanim zapadł pierwszy, chociażby nieprawomocny, wyrok za którekolwiek z nich” budził kontrowersje nie tylko w piśmiennictwie przedmiotu[16], ale również powodował rozbieżności interpretacyjne w orzecznictwie[17], co przekładało się na brak jednolitości w tej materii. Problematyczna była kwestia możliwości tzw. rozstrzygnięć alternatywnych przy łączeniu kar węzłem kary łącznej w oparciu o treść art. 66 k.k. z 1969 r., potem zaś art. 85 k.k. z 1997 r.[18] Kwestia ta została jednakże ostatecznie rozwiązana na mocy uchwały składu 7 sędziów SN z dnia 25 lutego 2005 r.[19], w której stwierdzono, iż zwrot: „zanim zapadł pierwszy wyrok” odnosi się do „pierwszego chronologicznie wyroku, który zapadł przed popełnieniem przez sprawcę kolejnego przestępstwa”. Rozstrzygnięcie to wydaje się jedynym słusznym na gruncie art. 85 k.k. sprzed nowelizacji, co zresztą wynikało wprost z jego treści.

Jeżeli jednak nadal sądy napotykały na trudności przy wymierzaniu kary łącznej, spowodowane koniecznością stosowania tej właśnie przesłanki, to być może słusznie z niej zrezygnowano[20]. Pamiętać jednak trzeba, że dążenie do uproszczenia stosowania prawa nie zawsze przynosi oczekiwane efekty, zwłaszcza gdy próbując usunąć kłopotliwe rozwiązania, wprowadza się nowe, nie mniej problematyczne.

Jak już wcześniej wspomniano, kolejna zamiana treści art. 85 k.k. dotyczy podstaw wymiaru kary łącznej. Dotychczas, zgodnie z treścią

---

[15] Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy — Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, druk 2393, www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/druk.xsp?nr=2393 (dostęp: 27.09.2015).

[16] Na temat sporu interpretacyjnego na gruncie przepisów kk z 1932 r., jak również późniejszych rozwiązań przyjętych, zob. R. Sądej, *Realny zbieg przestępstw a wyrok łączny*, [w:] *Zbieg przepisów oraz zbieg przestępstw w polskim prawie karnym*, red. J. Majewski, Toruń 2006, s. 23 n. oraz podana tam literatura.

[17] Por. wyrok SN z dnia 28 października 1993 r., sygn. akt III KRN 238/93, OSNKW 1994, nr 1–2, poz.11; postanowienie z dnia 3 listopada 2003 r., sygn. akt IV KK 295/02, OSNKW 2004 , nr 1, poz. 7.

[18] Zob. R. Sądej, *op. cit.*, s. 25 n.

[19] Uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 25 lutego 2005 r., sygn. akt I KZP 36/04, OSNKW 2005, nr 2, poz. 13.

[20] Pozytywnie o tej zmianie m.in. J. Majewski, *op. cit.*, s. 294.

© for this edition by CNS

art. 85 k.k. przed zmianą[21], podstawę wymiaru kary łącznej stanowiły kary z osobna wymierzone za zbiegające się przestępstwa, czyli tzw. kary jednostkowe. Orzekanie kary łącznej było zatem dwuetapowe. Najpierw sąd wymierzał kary za pojedyncze przestępstwa tworzące realny zbieg, a potem na ich podstawie orzekał karę łączną, co następowało w wyroku skazującym (przy jednoczesności sądzenia za zbiegające się przestępstwa) albo w wyroku łącznym (gdy zbiegające się przestępstwa były przedmiotem odrębnych postępowań karnych). Kara łączna stanowiła zatem swego rodzaju „metakarę". Efektem tej regulacji była konieczność „rozwiązania węzła kary łącznej" w wypadku ujawnienia, po jej orzeczeniu, nowego przestępstwa należącego do zbiegu. Wówczas podstawą wymiaru nowej kary łącznej były kary jednostkowe orzeczone za osądzone wcześniej przestępstwa oraz kara za przestępstwo ujawnione później.

Obowiązujący art. 85 § 2 k.k.[22] wprowadza zasadę, że podstawę orzeczenia kary łącznej stanowią nie tylko kary jednostkowe, ale także kary łączne, o ile spełniają następujące warunki:

— są to kary wymierzone,

— są to kary podlegające wykonaniu w całości lub w części.

Wyjątek stanowią kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania, które stanowią podstawę wymiaru kary łącznej, a zatem podlegają łączeniu pomimo tego, że nie podlegają wykonaniu, co oczywiście wynika z ich natury.

Mając zatem na względzie deklarowane w uzasadnieniu „uproszczenie materialnych przesłanek i podstaw wymiaru kary łącznej", ustawodawca zadecydował, że raz związane węzłem kary łącznej kary jednostkowe pozostają nim związane, a substratem nowej kary łącznej jest w takiej sytuacji prawomocnie orzeczona kara łączna powstała z ich połączenia oraz inna prawomocnie orzeczona kara (kary) jednostkowa tego samego rodzaju bądź inna połączalna. Taki model wymiaru kary łącznej uzyskał

[21] Zob. przypis 5.

[22] Art. 85 § 2 k.k.: „Podstawą orzeczenia kary łącznej są wymierzone i podlegające wykonaniu, z zastrzeżeniem art. 89, w całości lub w części kary lub kary łączne za przestępstwa, o których mowa w § 1".

© for this edition by CNS

w literaturze przedmiotu nazwę modelu kary łącznej „kroczącej”[23] bądź też systemu „przyłącznego orzekania kary łącznej wyrokiem łącznym”[24].

Nie ulega wątpliwości, że przyjęty model wymiaru kary łącznej upraszcza zadanie sądowi, który nie musi już przeprowadzać skomplikowanego procesu myślowego, związanego z powrotem do kar jednostkowych, a jedynie dokonuje swego rodzaju wyliczeń matematycznych.

Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że podstawą kary łącznej są kary „wymierzone”. Wymogu tego nie spełniają wszelkie zastępcze formy wykonania kary, orzeczone w postępowaniu wykonawczym na podstawie przepisów kodeksu karnego wykonawczego, jak również przepisów przejściowych ustawy nowelizującej[25]. Chodzi tu m.in. o:

— zastępczą karę pozbawienia wolności, orzekaną na podstawie art. 46 § 1 k.k.w. lub art. 48a § 2 k.k.w. oraz na podstawie art. 65 § 1 k.k.w. lub art. 65a § 2 k.k.w.,

— pracę społecznie użyteczną orzekaną w zamian za nieuiszczoną grzywnę na podstawie art. 45 § 1 lub § 3 k.k.w.,

— kary nieizolacyjne, na które na podstawie art. 75a k.k. zamieniono wymierzoną skazanemu karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania zamiast zarządzenia jej wykonania,

— kary nieizolacyjne, na które zamieniono wymierzoną skazanemu karę pozbawienia wolności, na podstawie art. 14 ust. 2, art. 16 ust. 1 lub art. 17 ust. 1 ustawy nowelizującej[26].

Ponadto podstawą łączenia są kary „podlegające wykonaniu” w całości, a zatem te, w stosunku do których nie rozpoczęto jeszcze procesu wykonywania bądź w części, a więc te, których proces wykonywania już się rozpoczął, ale jeszcze nie uległ zakończeniu.

Za kary podlegające wykonaniu nie mogą zatem być uznane:

— kara, która została już w całości wykonana,

— kara, która została uznana za wykonaną w całości, na podstawie przepisów art. 82 § 1 k.k., czy art. 202b § 3 k.k.w.,

---

[23] P. Kardas, M. Bielski, *Kara łączna i ciąg przestępstw*, [w:] *Nowelizacja prawa karnego 2015. Komentarz*, red. W. Wróbel, Kraków 2015, s. 464 n.

[24] S. Żółtek, *op. cit.*

[25] Ustawa wskazana w przypisie 1.

[26] *Ibidem*, zob. na ten temat: J. Majewski, *op. cit.*, s. 297.

© for this edition by CNS

— kara, która została w całości lub w części pozostałej do odbycia darowana w ramach aktu łaski,

— kara, której wykonanie uległo przedawnieniu (art. 103 § 1 k.k.),

— kara ograniczenia wolności, z której wykonywania sąd zwolnił skazanego na podstawie art. 83 kk, uznając ją za wykonaną,

— kara pozbawienia wolności, z której odbywania skazany został warunkowo przedterminowo zwolniony na podstawie art. 77 § 1 k.k., chyba że doszło do odwołania warunkowego zwolnienia[27].

Wyliczenie to wskazuje na kolejną istotną zmianę dotyczącą wymiaru kary łącznej. Obowiązujący przed 1 lipca 2015 r. przepis art. 92 k.k.[28] — obecnie uchylony — stanowił, że nie jest przeszkodą do połączenia kar za zbiegające się przestępstwa fakt, że niektóre z nich zostały już wykonane w części, a nawet w całości. W tej sytuacji sąd dokonywał ich zaliczenia na poczet orzeczonej kary łącznej. W obecnym stanie prawnym, jak zostało wskazane, wykonanie kary w całości jest przeszkodą do jej połączenia pomimo spełnienia pozostałych przesłanek.

Zmiana ta, w połączeniu z już omówionymi, powoduje, że sąd przy wymiarze kary łącznej nie ma wcale mniej pracy niż dotychczas, a poza tym trudno powiedzieć, aby proces jej wymiaru znacznie się uprościł. Sąd wprawdzie nie bada przesłanki w postaci pierwszego wyroku, choćby nieprawomocnego, i nie musi wracać do etapu jednostkowych kar za każde z przestępstw pozostających w zbiegu, ale w zamian za to musi kontrolować, na jakim etapie znajduje się proces wykonywania każdej z kar, które chce połączyć.

Kolejna kwestia związana jest z wyznaczeniem granic, do których sąd może owe prawomocnie orzeczone kary i kary łączne za popełnione przez sprawcę przestępstwa „przyłączać" (pod warunkiem, że pozwala na to rodzaj orzeczonych kar). Analizując dotychczasowe rozważania można bowiem odnieść wrażenie, iż ustawodawca tak zliberalizował przesłanki i sam model wymiaru kary łącznej, że sprawcy wręcz „opłaca się" popełnić więcej niż jedno przestępstwo, gdyż stawia go to w propor-

[27] Zob. J. Majewski, *op. cit.*, s. 298.

[28] Art. 92 k.k.: „Wydaniu wyroku łącznego nie stoi na przeszkodzie, że poszczególne kary wymierzone za należące do ciągu przestępstw lub zbiegające się przestępstwa zostały już w całości albo w części wykonane; przepis art. 71 § 2 stosuje się odpowiednio".

© for this edition by CNS

cjonalnie lepszej sytuacji niż sprawcę jednego przestępstwa. Poza tym każde kolejne przestępstwo powoduje, że dolegliwość płynąca z kary łącznej jest dla sprawcy niewiele większa niż gdyby odbył tę kolejną karę oddzielnie, co wynika z ograniczeń przyjętych w art. 86 § 1 k.k. związanych z rodzajem kary.

Dlatego też należy zwrócić uwagę, iż kolejne przepisy art. 85 k.k. wprowadzają wyjątki odnoszące się do podstaw wymiaru kary łącznej. Pierwszy z nich wynika z treści art. 85 § 3 k.k. Przepis ten stanowi, iż „podstawą orzeczenia jednej kary łącznej nie może być kara wymierzona za przestępstwo popełnione po rozpoczęciu a przed zakończeniem wykonywania innej kary podlegającej łączeniu z karą wykonywaną w chwili popełnienia przestępstwa, lub karą łączną, w skład której wchodzi kara, która była wykonywana w chwili popełnienia czynu". Nie pozostawia wątpliwości fakt, iż zrozumienie treści owego przepisu wymaga sporego wysiłku intelektualnego. Mając na uwadze cel ustawodawcy, w postaci upraszczania przepisów dotyczących wymiaru kary łącznej, stwierdzić należy, iż treść art. 85 § 3 k.k. nie jest tego najlepszym przykładem.

Z literalnego brzmienia owego przepisu można wnioskować, że mamy do czynienia z trzema karami. Pierwsza z nich to kara wymierzona za przestępstwo popełnione po rozpoczęciu, a przed zakończeniem wykonywania innej kary — owa pierwsza kara nie może być podstawą łączenia w jedną karę łączną. Druga z nich to ta „inna kara", której wykonywanie zostało rozpoczęte, ale nie zostało zakończone w chwili popełnienia przestępstwa, za które wymierzono pierwszą karę. Trzecią karą jest kara wykonywana w chwili popełnienia przestępstwa bądź kara łączna, w skład której ta kara wchodzi, przy czym łączeniu podlegają kara druga i trzecia, z którymi nie może zostać połączona ta pierwsza. Jednocześnie treść przepisu wyraźnie wskazuje, że kara druga i trzecia są wykonywane. Niemożliwe jest zatem — jak się wydaje — połączenie kary pierwszej z drugą i trzecią, które wzajemnie można połączyć. Taka interpretacja budzi jednak wątpliwości, zwłaszcza fakt jednoczesnego wykonywania dwóch kar, które podlegają łączeniu, ale nie zostały jeszcze połączone.

Odwołanie się w tej kwestii do najnowszych komentarzy nie rozwiązuje problemu, choć pokazuje, jak karkołomnym dla komentatora za-

© for this edition by CNS

daniem jest wyjaśnienie owych zawiłości[29]. Wszyscy autorzy, co należy podkreślić, zgodni są co do tego, że przepis ten został źle zredagowany, a jego faktyczny przekaz nie przystaje do tego, co wynika wprost z jego treści.

Wydaje się, iż dobrym punktem wyjścia w tej sytuacji będzie odwołanie się do uzasadnienia projektu ustawy nowelizującej[30]. Wynika z niego, że art. 85 § 3 k.k. ma być „jedynym instrumentem wyłączającym w pewnym zakresie łączenie kar jednorodzajowych lub innych podlegających łączeniu. Ma on zapobiegać sytuacjom, w których skazany na surową karę pozbawienia wolności (jednostkową lub łączną), zbliżającą się do górnej granicy zagrożenia, przed zakończeniem odbywania aktualnej kary mógłby popełnić nawet przestępstwa o znacznej szkodliwości społecznej, a kary za nie wymierzone w ogóle lub jedynie w minimalnym stopniu wpływałyby na rozmiar kary pozostającej mu jeszcze do odbycia". Jak widać, założony przez ustawodawcę cel wprowadzenia tej regulacji rozmywa się z tym wynikającym z literalnego brzmienia przepisu. Znając jednakże założenia ustawodawcy, należy spróbować dokonać wykładni tego przepisu.

Jak wynika z uzasadnienia, chodzi o to, aby zapobiec łączeniu w jedną karę kary orzeczonej za przestępstwo popełnione w trakcie wykonywania innej kary (podlegającej wykonaniu) nie z jakąkolwiek karą połączalną, ale właśnie z tą karą jednostkową, która była wykonywana, gdy popełniono to przestępstwo, lub karą łączną, w skład której ta właśnie kara wchodzi. Nie oznacza to, że nie może ona być łączona z innymi karami, np. wymierzonymi za przestępstwa wcześniej popełnione, ale nie wykryte. *De facto* chodzi zatem o układ dwóch, a nie, jakby to wynikało z brzmienia tego przepisu, trzech kar.

Wracając do treści art. 85 § 3 k.k., stwierdzić należy, iż problem faktycznie tkwi w wadliwej redakcji tego przepisu. Jednakże wydaje się, że wystarczy niewielka zmiana owego przepisu, aby uczynić go bardziej klarownym. Można zatem zaproponować następujące jego brzmienie: „Podstawą orzeczenia jednej kary łącznej nie może być kara wymierzona

[29] Zob. J. Majewski, *op. cit.*, s. 301 n.; M. Gałązka, *op. cit.*

[30] Uzasadnienie przywołane w przypisie 15.

© for this edition by CNS

za przestępstwo popełnione po rozpoczęciu a przed zakończeniem wykonywania innej kary podlegającej łączeniu [a zatem podlegającej wykonaniu i będącej karą tego samego rodzaju lub inną połączalną — przyp. M.N.-K.] **i** kara wykonywana w **czasie** popełnienia **tego** przestępstwa lub kara łączna, w skład której ta kara wchodzi".

Mając na uwadze opisane trudności interpretacyjne, nie sposób oprzeć się wrażeniu, że art. 85 § 3 k.k. w obowiązującym stanie prawnym odgrywa taką rolę, jak przesłanka „pierwszego, choćby nieprawomocnego, skazania" pełniła do niedawna, jeśli chodzi zarówno o ograniczenie możliwości łączenia kar, jak również o trudności interpretacyjne. Czyni to wątpliwymi ewentualne ułatwienia w pracy sądu orzekającego karę łączną, zwłaszcza że omawiany przepis wymaga nie tylko zbadania, na jakim etapie wykonywania są poszczególne kary jednostkowe i łączne, wymierzone za zbiegające się przestępstwa, ale także, czy w trakcie ich wykonywania nie popełniono przestępstwa, za które wymierzono już karę, która teoretycznie nadawałaby się do połączenia z innymi, ale z uwagi na treść art. 85 § 3 k.k. połączona być nie może.

Dodać trzeba, że art. 85 § 4 k.k. wprowadza jeszcze jeden wyjątek dotyczący łączenia kar za zbiegające się przestępstwa, a mianowicie wyłącza możliwość objęcia karą łączną kar orzeczonych w trybie art. 114a, a zatem przez właściwe do orzekania w sprawach karnych organy państw członkowskich Unii Europejskiej.

Nowością legislacyjną jest niewątpliwie wprowadzenie do kodeksu karnego art. 85a[31], określającego tzw. dyrektywy wymiaru kary łącznej. W doktrynie już pod rządami k.k. z 1969 r. zwykło się przyjmować, iż przy wymiarze kary łącznej, podobnie jak przy wymiarze kar jednostkowych, powinny mieć zastosowanie ogólne dyrektywy wymiaru kary[32]. Problem jednakże stanowił wybór dyrektywy właściwej spośród czte-

[31] Art. 85a: „Orzekając karę łączną, sąd bierze pod uwagę przede wszystkim cele zapobiegawcze i wychowawcze, które kara ma osiągnąć w stosunku do skazanego, a także potrzeby w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa".

[32] Zob. np. W. Wolter [w:] I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1973, s. 290; A. Zoll [w:] K. Buchała, A. Zoll, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Kraków 1998, s. 562; S. Żółtek [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, red. M. Królikowski, Warszawa 2010, s. 626.

© for this edition by CNS

rech wskazanych w art. 53 k.k. Wydaje się, że dyrektywa stopnia winy oraz stopnia społecznej szkodliwości czynu nie dają się sensownie stosować przy wymiarze kary łącznej i służą przede wszystkim wymierzaniu kar jednostkowych[33]. Zwykło się zatem przyjmować, że przy wymiarze kary łącznej zdecydowane pierwszeństwo winny mieć dyrektywy prewencyjne, co ma szczególne znaczenie, gdy kary za poszczególne przestępstwa wymierzane są w odrębnych postępowaniach[34]. Wówczas bowiem sąd, wydając karę za jednostkowe przestępstwo, ocenia stopień winy sprawcy oraz stopień społecznej szkodliwości czynu, co znajduje wyraz w wymiarze kary za ten czyn. Jednocześnie sąd nie jest zazwyczaj poinformowany o innych pozostających w zbiegu przestępstwach będących przedmiotem odrębnych postępowań. Przy wydawaniu wyroku łącznego sąd już tą wiedzą dysponuje, a zatem dokonując kolejnej oceny zachowania sprawcy — nie mogąc kwestionować ustalonego w innych postępowaniach stopnia winy i społecznej szkodliwości, składających się na realny zbieg przestępstw — winien kierować się głównie względami prewencyjnymi[35]. Kara łączna więc, odmiennie od kary jednostkowej, stanowi syntetyczną, całościową ocenę zachowań sprawcy, będąc właściwą, celową z punktu widzenia prewencyjnego reakcją na popełnione czyny[36].

Wydaje się zatem, że wprowadzając przepis art. 85a k.k., ustawodawca wyszedł naprzeciw oczekiwaniom doktryny, wielokrotnie wskazywanym w literaturze przedmiotu.

Okazuje się jednak, że istniejący od wielu lat problem nie został do końca rozwiązany. Jak podnosi się w piśmiennictwie, treść przepisu art. 85a k.k. może być różnie interpretowana[37]. Po pierwsze, zwrot „sąd bierze pod uwagę przede wszystkim cele zapobiegawcze i wychowawcze, które ma osiągnąć w stosunku do skazanego, a także potrzeby w za-

---

[33] Zob. J. Giezek, *Dyrektywy wymiaru kary łącznej*, [w:] *Dyrektywy sądowego wymiaru kary*, red. J. Majewski, Warszawa, 2014, s. 54 n.

[34] Zob. J. Giezek, *Komentarz do art. 86 kodeksu karnego*, Lex on-line (dostęp: wrzesień 2015).

[35] M. Niewiadomska, *Wokół kary łącznej grzywny*, „Palestra" 2004, nr 11–12, s. 53 n.

[36] J. Giezek, *Komentarz...*; por. M. Szewczyk, *Glosa do wyroku SN z dnia 28 czerwca 1979 r. RW 208/79*, „Palestra" 1980, nr 11–12, s. 102.

[37] Zob. J. Majewski, *op. cit.*, s. 308.

© for this edition by CNS

kresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa" może wskazywać na to, że ustawodawca wprowadził zamknięty katalog dyrektyw wymiaru kary łącznej w postaci prewencji indywidualnej i generalnej, przy czym pierwsza z nich jest dyrektywą wiodącą. Równie dobrze można z tego zwrotu wnioskować, że chodzi o otwarty katalog dyrektyw, wśród których przede wszystkim należy brać pod uwagę dyrektywę prewencji indywidualnej, a także generalnej[38]. Mając na uwadze cel regulacji, jakim jest niewątpliwe uporządkowanie kwestii dyrektyw wymiaru kary łącznej, zasadne wydaje się przyjęcie pierwszego stanowiska.

Poza zmianami o charakterze merytorycznym ustawa nowelizująca wprowadziła kilka zmian mających charakter *stricte* porządkujący. Jedną z nich jest zmiana treści art. 86 § 1 k.k. określającego granice wymiaru kary łącznej. Nadal stanowią je: najwyższa z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa (lub kar łącznych) oraz suma tych kar (kar łącznych), przy czym kara ta nie może przekroczyć ustalonych dla danego rodzaju kary granic maksymalnych, tj. 810 stawek dziennych grzywny, 2 lat ograniczenia wolności albo 20 lat pozbawienia wolności. Jak widać, zmianie uległa ustawowa górna granica wymiaru kary pozbawienia wolności z 15 do 20 lat. Oznacza to, że obecnie istnieje możliwość orzeczenia kary łącznej pozbawienia wolności w przedziale pomiędzy 15 i 20 lat, a orzeka się ją w miesiącach i latach.

Ponadto ustawodawca w art. 86 § 4 k.k. wprowadził zasadę odpowiedniego stosowania przepisów o wymiarze kary łącznej w wypadku, gdy jedną z kar podlegających łączeniu jest już kara łączna. Z tego wynika, że zasady wymiaru kary łącznej określone w art. 86 § 1–3, mają zastosowanie „wprost" — wówczas, gdy łączeniu podlegają wyłącznie kary jednostkowe, bądź „odpowiednio" — gdy co najmniej jedną podlegającą łączeniu karą jest kara łączna.

W zakresie zasad wymiaru kary łącznej grzywny ustawodawca na nowo określił górną granicę jej wymiaru w wypadku, gdy chociażby jedna z kar podlegających łączeniu wymierzona została na podstawie przepisu przewidującego wyższą górną granicę jej wymiaru niż określona w art. 33 § 1 k.k., czyli np. na podstawie art. 309 k.k. Wówczas sąd wymierza karę łączną w granicach od najwyższej z kar do ich sumy, nie przekra-

[38] Zob. J. Majewski, *op. cit.*, s. 308 n.

© for this edition by CNS

czając jednak 4500 stawek dziennych grzywny lub najwyższej z kar grzywny, jeśli przekracza ona próg 4500 stawek dziennych — art. 86 § 2b k.k.

W tym miejscu więcej uwagi poświęcić wypada znowelizowanej treści art. 87 k.k., określającego zasady łączenia kary pozbawienia wolności z karą ograniczenia wolności. Dotychczas przepis ten[39] stanowił, że w wypadku wymierzenia sprawcy za zbiegające się przestępstwa kar jednostkowych pozbawienia i ograniczenia wolności sąd może te kary połączyć (wyjątek od zasady jednorodzajowości kar), zamieniając karę ograniczenia wolności na karę pozbawienia wolności według podanego przelicznika i wymierzając karę pozbawienia wolności jako karę łączną, stosując zasady określone w art. 86 k.k.

Obowiązujący przepis art. 87 k.k. został podzielony na dwie części[40]. Pierwsza zawiera zasadę łączenia kar pozbawienia i ograniczenia wolności węzłem kary łącznej, w sposób opisany wyżej, a zatem niezmieniony. Druga część omawianego przepisu wprowadza wyjątek od zasady połączalności kary pozbawienia wolności i ograniczenia wolności w karę łączną pozbawienia wolności. Umożliwia bowiem wymierzenie jednocześnie kary łącznej pozbawienia wolności i kary łącznej ograniczenia wolności, jeśli spełnione są następujące warunki:

— za zbiegające się przestępstwa wymierzono sprawcy kary pozbawienia wolności i ograniczenia wolności,

— kara łączna pozbawienia wolności nie przekroczyłaby 6 miesięcy,

— kara łączna ograniczenia wolności nie przekroczyłaby 2 lat,

— cele kary zostaną w ten sposób spełnione. Rozwiązanie to nawiązuje do przyjętej przez tę samą ustawę nowelizującą i wprowadzo-

---

[39] Art. 87 k.k. przed nowelizacją: „W razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności i ograniczenia wolności sąd wymierza karę łączną pozbawienia wolności, przyjmując, że miesiąc ograniczenia wolności równa się 15 dniom pozbawienia wolności".

[40] Art. 87 § 1 k.k.: „W razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności i ograniczenia wolności sąd wymierza karę łączną pozbawienia wolności, przyjmując, że miesiąc ograniczenia wolności równa się 15 dniom pozbawienia wolności".

§ 2: „Jeżeli za zbiegające się przestępstwa wymierzono kary pozbawienia wolności oraz ograniczenia wolności i kara łączna pozbawienia wolności nie przekroczyłaby 6 miesięcy, a kara łączna ograniczenia wolności — 2 lat, sąd może orzec te kary łączne jednocześnie, jeżeli cele kary zostaną w ten sposób spełnione".

© for this edition by CNS

nej w art. 37b k.k. koncepcji tzw. kary mieszanej, tj. możliwości wymierzenia sprawcy jednocześnie kary pozbawienia wolności do 3 miesięcy (ewentualnie do 6 miesięcy — gdy górna granica ustawowego zagrożenia wynosi przynajmniej 10 lat) i kary ograniczenia wolności do 2 lat, w sytuacji, gdy sprawca popełnił występek zagrożony karą pozbawienia wolności, przy czym dolna granica zagrożenia tą karą nie ma tu znaczenia. Wówczas jako pierwsza wykonywana jest kara pozbawienia wolności, o ile ustawa nie stanowi inaczej.

Z uzasadnienia do ustawy nowelizującej[41] wynika, że „projektodawca zaproponował rozwiązanie problemu związanego ze zbiegiem kary ograniczenia wolności i kary pozbawienia wolności, które ze względu na ich wysokość, w sytuacji połączenia bez zamiany jednej kary w drugą, odpowiadałoby możliwości wymiaru kary za pojedyncze przestępstwo, przewidzianej w art. 37b. Nie ma bowiem przeszkód, by podobny do pojedynczego występku ciężar zbiegających się czynów nie mógł spotkać się z analogicznie skonstruowaną reakcją prawnokarną". Przytoczony fragment prowadzi do wniosku, że łączeniu na zasadach określonych w omawianym przepisie mogą podlegać kary orzeczone jako jednostkowe, w różnych konfiguracjach:

— co najmniej 2 kary pozbawienia wolności nieprzekraczające 6 miesięcy każda oraz kara ograniczenia wolności,

— co najmniej 2 kary ograniczenia wolności nieprzekraczające 2 lat oraz kara pozbawienia wolności nieprzekraczająca 6 miesięcy,

— kara mieszana (na podstawie art. 37b) oraz co najmniej jedna kara ograniczenia wolności nieprzekraczająca 2 lat,

— kara mieszana (na podstawie art. 37b) oraz co najmniej jedna kara pozbawienia wolności nieprzekraczająca 6 miesięcy.

Oczywiście wyliczenie to ma charakter przykładowy i nie wyczerpuje z pewnością wszystkich możliwości łączenia tych kar[42]. Zastanawiające jest jednak to, czy łączeniu na zasadach wskazanych w art. 87 § 2 k.k. podlegać może również wcześniej wymierzona kara łączna pozbawienia lub ograniczenia wolności, która spełnia pozostałe kryteria. Nie jest także jasne, w jakiej kolejności miałyby być wykonywane owe

[41] Uzasadnienie przywołane w przypisie 15.

[42] Zob. J. Majewski, *op. cit.*, s. 322 n.

© for this edition by CNS

kary łączne. Choć art. 37b zawiera odpowiednie regulacje w tym zakresie, brak ich w art. 87 § 2 k.k.

Ponadto trzeba stwierdzić, że w praktyce wykonanie dyspozycji omawianego przepisu przysporzy sądowi dodatkowej pracy. Będzie on bowiem musiał spośród kar podlegających łączeniu wybrać tylko te kary pozbawienia wolności, które nie przekraczają 6 miesięcy, i dokonać ich hipotetycznego połączenia w karę łączną po to tylko, aby sprawdzić, czy wymierzona na ich podstawie kara łączna nie przekroczy 6 miesięcy pozbawienia wolności. Podobne działanie będzie trzeba wykonać na karach ograniczenia wolności, których łączny wymiar nie może przekroczyć 2 lat. Następnie, jeśli granice te zostaną przekroczone (dotyczy to kary pozbawienia wolności, gdyż kara łączna ograniczenia wolności i tak nie może przekroczyć granicy 2 lat), to sąd musi dokonać przeliczenia kary ograniczenia wolności na karę pozbawienia wolności i dopiero wówczas według zasad określonych w art. 86 § 1 k.k. dokonać ich połączenia w łączną karę pozbawienia wolności[43].

Analizując treść uzasadnienia oraz przepis art. 87 § 2 k.k., można odnieść wrażenie, iż sens wprowadzenia omawianego wyjątku winien być nieco inny. Wydaje się bowiem, że powinien on być stosowany tylko w takich sytuacjach, gdy łączeniu podlegają co najmniej dwie kary mieszane albo kara mieszana i kara pozbawienia lub ograniczenia wolności. Przy założeniu, że sąd wymierza karę mieszaną po to, by sprawca właśnie taką mieszaną dolegliwość odczuł, pozbawione sensu jest łączenie z sobą takich kar w ten sposób, że łączną karą będzie kara pozbawienia wolności, a zatem w efekcie następuje powrót do kary pozbawienia wolności. Nie ma jednocześnie powodu, aby jednostkowe kary ograniczenia i pozbawienia wolności łączyć, tworząc swego rodzaju „mieszaną karę łączną", skoro sąd, wymierzając kary jednostkowe, takiej konieczności nie widział.

Przy zaakceptowaniu tej propozycji zasadne jest także rozważenie możliwości podniesienia górnej granicy kary pozbawienia wolności np. do 9 miesięcy (zgodnie z zasadą asperacji). Poza tym konieczne byłoby wyraźne określenie zasad pierwszeństwa w wykonywaniu tak wymierzo-

[43] Zob. *ibidem*.

© for this edition by CNS

nej kary łącznej. Na zakończenie wypada wskazać, że omawiana ustawa nowelizująca kodeks karny wprowadziła także niewielkie zmiany do treści art. 89 k.k., dostosowując treść § 1 do nowych zasad warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności określonych w art. 69 k.k.

Ponadto w § 1b wprowadzono zasadę przeliczania kary pozbawienia wolności, orzeczonej z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, na karę pozbawienia wolności w wypadku orzekania kary łącznej pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, gdy chociażby jedna z kar podlegających łączeniu była orzeczona z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. W nowym art. 89a zaś ustawodawca wprowadził zasady warunkowego zawieszenia kary łącznej w wypadku, gdy chociażby jedną z kar podlegających łączeniu jest kara pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, orzeczona na podstawie art. 60 § 5 k.k.

III

Podsumowując prowadzone dotąd rozważania, trzeba stwierdzić, że wprowadzone po 1 lipca 2015 r. zmiany przepisów rozdziału IX k.k. mają bardzo istotne znaczenie merytoryczne. Odrębną kwestię stanowi ich zasadność. Jak już wcześniej wspomniano, radykalne zmiany w zakresie przesłanek wymiaru kary łącznej zdają się eliminować dotychczasowe problemy, jakie miały sądy z orzekaniem tej kary, ale niestety — jak wskazano — zamiast ułatwiać pracę sądu, mogą ją jeszcze bardziej skomplikować poprzez wprowadzenie nowych, kontrowersyjnych przepisów.

Analiza znowelizowanych przepisów o karze łącznej skłania do refleksji na temat racjonalności redukowania dolegliwości wymierzonej sprawcy za wielość popełnionych przez niego przestępstw do jednej kary łącznej. Czyż nie bardziej słusznym i zgodnym ze społecznym poczuciem sprawiedliwości rozwiązaniem jest odcierpienie przez sprawcę tylu kar, ile przestępstw popełnił? Odnosząc się do omawianych dyrektyw prewencyjnych, można mieć wątpliwości, czy kształtowaniu społecznej świadomości służy wskazywanie, że sprawca wielu przestępstw może dostać „bonus" w postaci redukcji dolegliwości do jednej kary łącznej.

© for this edition by CNS

Obecny kształt modelu wymiaru kary łącznej skłania do zastanowienia się nad tym, czemu tak naprawdę ma służyć ta instytucja.

Przywoływany jeszcze pod rządem poprzednich kodeksów karnych pogląd o racjonalizacji karania czy o pierwszym ostrzeżeniu sądu, które ma usprawiedliwiać sprawcę, nie do końca wpisuje się w obecny kształt instytucji. Jeśli bowiem można przyjąć, że popełnienie kilku przestępstw zanim zapadł pierwszy wyrok, a zatem zanim nastąpiła pierwsza reakcja ze strony wymiaru sprawiedliwości na przestępczą działalność sprawcy, może w pewnym stopniu usprawiedliwiać redukcję dolegliwości, to tylko jednorazowo. Instytucja kary łącznej zaś jest stosowana obligatoryjnie, zawsze gdy są spełnione przesłanki łączenia kar. Ponadto obecnie zniknęła przesłanka w postaci pierwszego wyroku (ostrzeżenia).

Twierdzenie, że chodzi o racjonalizację karania i weryfikację przez sąd dokonanej wcześniej oceny zachowania sprawcy przez pryzmat pewnego okresu jego działalności przestępczej, dało się obronić jeszcze przed nowelizacją, gdy istniała przesłanka cezury czasowej, nakazująca dokonanie takiej oceny z perspektywy czasu. Utwierdzić w tym przekonaniu może fakt, iż kara łączna nie zawsze miała na celu poprawę sytuacji skazanego, co poparte zostało orzecznictwem sądowym[44].

Obecnie jednak można odnieść wrażenie, że optyka wymiaru kary łącznej uległa zmianie. Można mieć wątpliwość, czy ta redukcja jest nadal nakierowana na weryfikację oceny zachowania sprawcy i wymierzenie mu racjonalnej dolegliwości. Przyjęty przez ustawodawcę system „przyłączania" kar i kar łącznych za przestępstwa będące w zbiegu (z małymi wyjątkami omówionymi w niniejszym opracowaniu) prowadzi do wniosku, że chodzi o proste zastępowanie wielości kar jedną dolegliwością. Jeśli do tego dodamy, że łączyć można tylko te kary jednorodzajowe lub inne podlegające łączeniu, które podlegają wykonaniu (do momentu ich wykonania, darowania, itp.), to można odnieść wrażenie, że kara łączna jest nastawiona na uproszczenie procesu wykonania, a nie wymiaru kary.

Wydaje się bowiem, że najprostsze z punktu widzenia przede wszystkim wymiaru, ale również wykonania kary jest odbycie przez sprawcę w kolejności wszystkich wymierzonych kar bez żadnych modyfikacji.

[44] Zob. wyrok SA w Katowicach z dnia 29 września 2011 r., II Aka 372/11, KZS 2012, z. 1, poz. 45; Wyrok SA w Krakowie z dnia 28 lutego 2012 r., II Aka 10/12, KZS 2012, z. 3, poz. 41.

© for this edition by CNS

Kara łączna natomiast z gruntu zakłada zaangażowanie sądu w ponowny proces mający na celu połączenie kar, czego można uniknąć, pozwalając sprawcy odcierpieć tyle kar, ile przestępstw popełnił. Dodatkowo obecna regulacja wprowadza zamieszanie w zakresie interpretacji przepisów dotyczących podstaw wymiaru kary łącznej, co z pewnością zaabsorbuje sąd jeszcze bardziej.

Z punktu widzenia procesu wykonania kary owa redukcja, zwłaszcza odnosząca się do kary pozbawienia wolności, może służyć skróceniu okresu przebywania skazanego w zakładzie karnym w porównaniu z koniecznością wykonania wszystkich kar po kolei, a to z pewnością służy walce z przeludnieniem zakładów karnych. Wydaje się jednak, że obecny kształt modelu kary łącznej nie przyczyni się także do ułatwienia procesu wykonania kary.

Ostatnią nasuwającą się kwestią jest pytanie, czy w obecnym stanie prawnym omawiana instytucja powinna nadal nosić nazwę „kara łączna" — skoro nie stanowi ona kary będącej wynikiem ponownej oceny i weryfikacji działalności sprawcy, ograniczonej cezurą pierwszego wyroku — czy też powinno się używać zwrotu „łączenie kar", gdyż służy ono połączeniu wszelkich zdatnych do tego kar jednostkowych i łącznych, wymierzonych za przestępstwa popełnione przez tego samego sprawcę, w jedną dolegliwość. Wydaje się zatem, że alternatywnymi rozwiązaniami są powrót do dotychczasowego modelu kary łącznej bądź rezygnacja ze stosowania tej instytucji w ogóle.

Aggregate penalty after amendments — considerations in light of regulations of Chapter IX of the Criminal Code

Summary

The article refers to the amendments introduced to regulations of Chapter IX of the Criminal Code which came into force on 1st July 2015. The aim is to point out which of them are the most important in the process of imposition of aggregate penalty, how they create the new model of aggregate penalty as well as to consider whether they are reasonable.

Keywords: aggregate penalty, amendments, imposition of aggregate penalty, aggregate sentence, actual concurrence of crimes.

© for this edition by CNS